

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

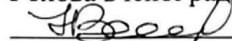
Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту

Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

Затверджено

Вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
протокол від «15» 02 2022 №4

Голова вченої ради Факультету

 Н.І. Зикун

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять
з навчальної дисципліни «Латинська мова»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної) форми навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»
статус дисципліни: обов'язкова

Ірпінь – 2022

Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної

Зміст

1. Передмова	4
2. Ціль та мета	4
3. Навчання читання	5
4. Навчання перекладу	6
5. Навчання граматики	7
6. Завдання для самоконтролю	10
7. Рекомендована література	15

Передмова

Методичні рекомендації до проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Латинська мова», складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Латинська мова» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальність 035 «Філологія», затвердженої Вченою радою Навчально-наукового інституту гуманітарних наук у 2019 році, яка передбачає комплексну реалізацію практичної, розвиваючої, загальноосвітньої та виховної цілей під час навчання іноземної мови.

«Латинська мова» є складовою частиною дисциплін гуманітарного циклу нормативного блоку. Вивчення латинської мови на філологічному факультеті пов'язане із спеціальними дисциплінами, без яких неможлива фактична підготовка майбутніх спеціалістів-філологів. Латинські лексеми набули поширення в мовах усіх країн, у тому числі і в сучасній українській мові. Вивчення латинської мови не тільки розкриває історію семантики слів, процеси словотворення, але й сприяє розширенню загальнокультурного та загальномовознавчого рівня майбутніх фахівців. Оскільки латинська мова класичного періоду досягла завершеності й системності в утворенні морфологічних форм та синтаксичних конструкцій, вона стала еталоном, нормою літературної мови завдяки яскравій виразності, винятковому лаконізму та стилістичній різноманітності. Таким чином, дисципліна «Латинська мова» є особливою ланкою в професійній підготовці перекладачів.

Вивчення іноземної мови - це складний і багатогранний процес. Навчання здійснюється на основі діяльнісно-орієнтованого підходу. Формування і розвиток іншомовних навичок і вмінь студентів відбувається шляхом і завдяки виконанню ними мовленнєвих дій в межах видів мовленнєвої діяльності.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля та двох змістових модулів, тематика яких представлена у структурі навчальної дисципліни.

Під час вивчення тематичної складової модуля викладач пропонує студентам роботу з навчальним посібником «Латинська мова» авторів Г.Є.Бучко, О.І.Галаса. Крім роботи з базовими текстами, пропонується опрацювання додаткових тематичних текстів з інших джерел зазначених у переліку літератури.

2. Ціль та мета

Метою викладання дисципліни є: формування у студентів вмінь та навичок читання, перекладу та письма.

Виходячи із загальної мети, цілі навчання зводяться до

- практичних (формування мовленнєвих навичок і вмінь; засвоєння лінгвістичних і соціокультурних знань);
- когнітивних (розвиток когнітивних здібностей);
- афективних (формування впевненості щодо використання мови як засобі комунікації та для перекладу);
- освітніх (розвиток здатності до самостійного пошуку та засвоєння нового матеріалу);
- фахових (формування перекладацької компетенції).

3. Навчання читання

Навчити читати – одне із основних завдань навчання латинської мови.

Читання навчальних текстів передбачає закріплення нормативних граматичних правил, засвоєння синтаксису латинської фрази, аналіз і розуміння юридичного тексту, вироблення практичних навичок роботи студента зі словником.

На завершення курсу студент повинен оволодіти навичками нормативного читання букв та буквосполучень латинської мови, навичками читання слів та словосполучень згідно з правилом наголосу в словах, вміти орфографічно правильно записати будь-яке слово-термін, яке потрібно засвоїти.

На першому занятті студенти ознайомлюються з латинським алфавітом, звуковою системою, вимовою голосних літер, що їх визначають: **a, e, i, o, u, y**, дифтонгами **ae, oe, au, eu** та вимовою буквосполучень **ch, ph, th, rh, sch, ngu, ti**.

Рекомендується виконання наступних вправ для розвитку навичок читання:

1. Прочитайте подані слова та поясніть правила вимови:

Arbiter, accusare, absolvēre, acer, actio, actor, adesse, adulescens, adulter, augeo, aureus, barbāras, bellum, benedictio, beneficium, bonitas, bonus, brevis, brevitas, caedes, caelum, calamitas, captivus, caput, caritas, castigatio, causa, centum, ceterus, chaos, charta, chronica, cito, civilis, civitas, clarus, collum, comitium, commercium, commōdum, constitutio, contraho, conventio, curriculum, cyclus, damnum, debitum, decimus, deesse, defmitio, deinde, demittere, difficilis, dominus, donatio, dubius, duodēcim, duplex, dux, emere, exigentia, fortuitus, fides, famosus, fructus, gens, gracilis, graviter, habllis, homo, hostis, impetus.

2. Прочитайте слова, поясніть вимову сполучень rh, th, ph, ch, sch:

Philosophus, orthographia, scholasticus, psychologia, rhythmus, labyrinthus, monolithus, chorus, thesaurus, theatrum, triumphus, charta, authenticum, schola, syngrapha, schema, theologia, pulcher.

При навчанні читання велике значення має дотримання правильного наголосу в латинських словах, оскільки кожне самостійне слово має свій наголос. Часто від наголосу залежить значення слова .

Рекомендується виконати наступні вправи:

1. Прочитайте слова, поясніть вживання наголосу:

Malitas, merides, militaris, mittere, natio, necessarius, nobilis, nomen, noxius, obesse, obligare, odium, oratio, passus, patior, patientia, periculum, permissum, pessimus, poena, pontifex, praeceptum, praedicatio, praedium, producere, proximus, quadraginta, quaerere, quaestus, qualitas, quindēcim, radix, recipere, repetere, repetundae, requirere, restitutio, sacer, saepe, sanitas, sapiens, scientia, scyphus, societas, specificatio, stipendium, superi, supremus, suus, tabula, terminus, tradSre, tertius, timidus, tribuere, triginta, ubique, ulterior, ultimus, umquam, unusquisque, usitatus, usuarius, vacatio, velocitas, vestimentum, vitium, voluptuosus, vultus, zephyrus, Zeuxis, zona.

Засвоївши правила читання, студенти приступають до читання текстів.

Оволодіння технікою читання здійснюється шляхом виконання передтекстових, текстових та післятекстових завдань. Передтекстові завдання спрямовані на формування навичок і розвитку умінь читання. Вони враховують граматичні особливості тексту.

Прикладом передтекстових вправ можуть бути такі:

1. Прочитайте текст та виписіть дієслова, визначивши їх граматичну форму (час, дієвідміну, стан, особу, число):

In iurē. In iudiciō

Aulus Agerius apud Numerium Negidium mensam argenteam depōnit, sed Numerius dolō malō mensam non reddit. Aulus Agerius bovem vendit, Numerius Negidius bovem emit. Emptor venditori pretium solvēre debet, sed Negidius non solvit, pecuniam Aulo Agerio non dat.

Turn actor reum Numerium Negidium in ius vocat. Iurisdictiōnem inter cives Romānos praetor urbānus habet. Actor in iurē apud praetōrem a reō mensam vel pecuniam postulāvit. Praetor ius dicit et actori legis actionem atque iudicem dat. Iudex in iudiciō reum aut condemnat, aut absolvit.

2. Прочитайте текст та выпишіть всі іменники, визначивши їх граматичну форму (тип відмінювання, рід, число, відмінок):

De magistratibus Romanorum

Principatus magistratum Romae in manibus consulum erat. Consules erant magistratus annui; consulibus erant imperium et potestas; praeterea consul erat iudex et pontifex maximus. Item ordinarii magistratos alii erant.

Primum praetor unus erat, qui urbanus appellabatur. Praetor iurisdictionem habet et dat iudicem.

Deinde praetor peregrinus erat, qui item ius dicebat ex iure peregrinorum (aut gentium). Aediles (duo plebei, duo curules) uram urbem, annonae et ludorum habebant. Quaestores urarium curabant. Censores censum agebant, etiam mores civium regebant atque senatum legebant.

В текстових завданнях студентам пропонують установки, що містять вказівки на вид читання.

Прикладами текстових завдань можуть бути вправи такого характеру:

1. Прочитайте заголовок тексту і скажіть рідною мовою, про що може розповідатися в тексті.
2. Коротко передайте рідною мовою основний зміст тексту.
3. Виберіть в тексті речення, які можна виділити як ключові.

Domus Romanorum

Romani magnificas domos sibi aedificabant. Domus eorum non multas et parvas fenestras habebant, sed magnam lacunam in medio tecto. Per eam pluvia complebat impluvium, in solo factum. Ante ianuam erat vestibulum, post ianuam ostium cum cella ostiarii.

Ex ostio introitus erat in magnum et latum atrium, ubi servi et amici mane salutabant domum et familia interdum habitabat.

Erat in atrio focus, locus sacer, ubi tota familia deis domesticis sacrificabat.

Ornatum erat atrium avorum simulacris, e cera factis; columnae portabant tectum.

Circum atrium sita erant cubicula et triclinia, ubi cenabant, cellae denique servorum. Post domum saepe hortus erat.

4. Навчання перекладу

Виходячи з вимог навчальної програми, студент повинен вміти письмово перекладати з латинської мови на рідну тексти середньої складності, а також вміти перекладати найбільш поширені речення та вирази.

Для правильної організації роботи з перекладом студенти повинні знати, що для латинського речення характерний вільний порядок слів (на відміну від іноземних мов, що вивчаються), тому без аналізу неможливо визначити, де знаходяться головні члени речення і якою частиною мови є кожне слово. Без цих даних важко знайти слово в словнику.

Студенти повинні пам'ятати, що латинське слово містить всю інформацію про себе в закінченні або суфіксі (якщо він є), саме за допомогою них і з'ясовується, чим є певне слово, якою частиною мови, яким членом речення, тобто визначається синтаксична функція слова як компоненту всієї структури речення. Отримавши всю необхідну інформацію про слово як частину мови або член речення, слід утворити його словникову форму і знайти її в словнику.

Треба пам'ятати, що порядок аналізу речення не повинен бути лінійним, тобто від першого слова до останнього, а тільки від особової форми дієслова-присудка до підмета і потім до другорядних членів речення. Таким самим є і порядок перекладу.

Студенти повинні знати, що в першу чергу потрібно обов'язково перекласти дієслово-присудок. Дієслова переважно керують тими ж відмінками, тобто вимагають тих же членів речення, що і в українській мові. Виключення супроводжуються позначками в дужках (з асс. або з abl).

Необхідно нагадувати студентам, що, незважаючи на значну схожість в граматичній будові української і латинської мов, остання — мова іншого логічного мислення, тому

дослівний переклад вимагає обов'язкового осмислення. Лише зрозумівши суть інформації, що передається в реченні, можна оформити її відповідно до норм української мови.

Рекомендується виконання наступних вправ для розвитку навичок перекладу:

1. Перекладіть латинські сентенції і дайте граматичну характеристику усім дієслівним формам:

1. Pecuniae imperare oportet, non servire.
2. Primum discere, deinde docere.
3. Divide et impera!
4. Vale et me ama!
5. Patriam amamus non magna est, sed quia nosta.
6. Legis virtus est: imperare, vetare, permittere, punire.
7. Fatetur facinus is, qui iudicium fugit.

2. Перекладіть речення українською мовою та замініть активну конструкцію на пасивну:

1. Agricolae agrum arabant.
2. Sparta muros non habebat.
3. Romani magnum numerum servorum habebant.
4. Advocatus reum defendit.
5. Arbiter querelam capit.
6. Dominus praedium vendit.

3. Перекладіть речення українською мовою та замініть пасивну конструкцію на активну:

1. Multi dei a populis antiquis colebantur.
2. A Romanis castra ponebantur.
3. Apud Romanos multi servi in ludis gladiatoris exercebantur.
4. Liber a studiosa legebatur.
5. Attenti discipuli a magistris in schola laudantur.
6. Puella a magistra ad tabulam vocatur.

4. Перекладіть речення українською мовою і проаналізуйте дієслівні форми:

1. Divide et impera.
2. Vive valeque.
3. Vade fortiter, vade feliciter.
4. Medice, cura te ipsum.

5. Прочитайте та перекладіть текст, зробіть аналіз тексту.

Mancipatio

Mancipatio est imaginaria quaedam venditio, quod ad ipsum jus proprium civium Romanorum est. Eaque res ita agitur: coram non minus quam quinque testibus civibus Romanis puberibus et praeterea alio ejusdem condicionis, qui libram aeneam teneat, qui appellatur libripens, is qui mancipio accipit, aes tenet et ita dicit: "Hunc ego hominem jure Quiritium meum esse aio, isque mihi emptus esto hoc aere aeneaque libra". Deinde aere percutit, libram idque aes dat ei, a quo mancipium accipit, quasi pretii loco. (Gajus)

5. Навчання граматики

Курс граматики латинської мови охоплює фонетику, морфологію та основні положення синтаксису. Аналізуються іменники, прикметники, займенники і числівники, а також відмінювання дієслів в усіх часах системи інфекта і перфекта, вживання часів кон'юнктива, застосування в юридичній термінології наказової форми теперішнього та майбутнього часів, дієприкметникових форм, герундія та герундіва.

На закінчення курсу студенти повинні знати граматичні правила, що лежать в основі будови латинських термінів та дають можливість оволодіти навичками перекладу з латинської мови на українську. Вони повинні аналізувати юридичні терміни, вказуючи на їх складові частини (префікси, корені, суфікси), визначати таким чином зміст (значення) всього терміну.

Студенти повинні пам'ятати, що кожна граматична тема є базою для вивчення подальшого матеріалу, тому необхідно ретельно засвоювати граматику під час кожного заняття, чітко дотримуючись порядку поступового засвоєння. Після цього слід братися за вправи для закріплення знання нової граматичної теми.

Навчання граматики передбачає виконання студентами вправ на формування загальних навичок з вживання іменника, дієслова, прикметника, займенника. На закінчення курсу студенти повинні знати граматичні правила, що лежать в основі будови латинських термінів та дають можливість оволодіти навичками перекладу з латинської мови на українську.

Засвоєння іменника передбачає такі види вправ:

1. Визначте відміну іменників.

Lingua, ae f - мова; cantor, oris m - співак; adventus, us m - прибуття; laus, udis, f - схвалення; arbor, oris f - дерево; porticus, us f - галерея; stella, ae f - зірка, планета; materia, ae f - речовина; adiumentum, i n - посібник; fructus, us m - плід; amicus, i m - друг; materies, ei f - матерія; amica, ae f - подруга; cornu, us n - ріг; avis, is, f - птах; conditor, oris m - засновник; scientia, ae f - знання; concordia, ae f - згода; canticum, i n - пісня; ars, artis f - мистецтво.

2. Визначте число іменників у заданій відмінковій формі: а) sing; б) plur.:

Rosae (Nom.), vitam (Acc.), nautarum (Gen.), agricolae (Voc.), castris (Dat), scientia (Abl.), armas (Acc.), aquae (Dat), vitas (Acc.), orae (Dat), copiae (Gen.), viae (Nom.), feminis (Abl.), insularum (Gen.), animis (Dat), patriam (Acc.), Persa (Nom.), iustitiarum (Gen.), statuas (Acc), tabulae (Voc).

3. Визначте відмінок і число іменників, скориставшись запропонованими варіантами відповідей:

a) Abl. sing.; б) Abl. plur; B) Acc. sing.; r) Acc. plur.

Pro forma, cum piratis, ad nautam, ante scholam, in terra, inter rosas, in silvis, ad historiam, pro memoria, sub rosa, ad bestias, sine mora, inter arma, sine ira, ante portas, coram amicis, circum terram, in patria, de feminis.

4. Провідмініяйте іменники в а) sing; б) plur.:

Vacca, ae f - корова; socer, eri m - тесть; venia, ae f - послуга, дозвіл; terra, ae f - земля; ager, gri m - поле; iniuria, ae f - правопорушення, несправедливість; advocatus, i m - захисник, адвокат; incola, ae m, f - мешканець; depositum, i n - зберігання; silva, ae f - ліс; commodatum, i n - позика; competentia, ae f - підсудність; usura, ae f - відсоток; delictum, i n - правопорушення; tristitia, ae f - сум, печаль.

На засвоєння дієслова пропонуються такі вправи:

1. Вкажіть, яка із запропонованих особових форм дієслова **esse** відсутня в реченнях: а) est; б) sunt; в) sumus; г) estis; д) sum:

1. Diana ... dea lunae.
2. Historia ... magistra vitae.
3. Scientia potentia...
4. Roma et Genua ... in Italia.
5. Ira initium insaniae ...
6. Contra factum non ... argumentum.

2. Визначте форму дієслова: а) інфект; б) перфект; в) супін; г) інфінітив:

Munio, expugno, dirigere, laudare, auditum, deprehendo, habere, volatum, munire, expugnatum, finire, dormitum, video, sano, scire, sum, scribitum, tenere, perfudi, peragravi, conveni, convocatum, condidi, conductum, devoravi, dictum, dilapsus sum, expedivi, exorare, erratum, emi, speravi, suscipio, fui, superatum.

3. *Визначте дієвідміну наведених дієслів, скориставшись словником:*

Clamare, videre, spirare, valere, cogitare, sentire, dicere, dormire, tacere, vocare, agere, orare. Invenire, tenere, intellegere, debere, legere, nescire, captare, discere, numerare, admonere, volare, scire.

4. *Визначте число поданих дієслів: а) sing.; б) plur.:*

Laudat, amant, vivitis, amamus, nocet, legis, curat, docet, advolat, spiro, servat, pingunt, videt, pingis, narramus, appello, audiunt, laudatis, appellant, punio, laudas, audit, monet, times, expugnamus, docent, scribit.

5. *Провідмініяйте дієслова у Praesens indicativi activi sing.:*

Ludere (3) - грати, бавитися.

Ponderare (1) - зважувати.

Nocere (2) - шкодити.

Servire (4) - служити.

Вживання займенників закріплюються такими вправами:

1. Доберіть правильний переклад присвійних займенників та провідмініяйте їх в однині і множині:

Meus, a, um - свій, своя, своє.

Tuus, a, um - мій, моя, моє.

Suus, a, um - ваш, ваша, ваше.

Noster, tra, trum - твій, твоя, твоє.

Vester, tra, trum - наш, наша, наше.

2. Провідмініяйте словосполучення в однині і множині.

is poeta clarus - цей поет; ulla causa – будь-яка причина; id proelium - ця битва; is agricola liber - цей вільний землевласник; ea vita clara - це славне життя; is annus - цей рік; id edictum - цей указ; ea terra - ця земля.

На засвоєння прикметників можна запропонувати студентам такі вправи:

1. За словниковою формою визначте відміну прикметників:

Proprius, a, um Prudens, entis Militaris, e

Mendax, acis Mediocris, e Malus, a, um

Longus, a, um Levis, e Latinus, a, um

Vulgaris, e Voluntarius, a, um Sapiens, entis

Solutus, a, um Acer, cris, e Initialis, e

2. З наведених варіантів відповідей вкажіть правильну форму gradus comparativus для поданих прикметників:

Варіант 1

Alta - біла, сува, світла

А) altior

Б) altentior

- B) altius
- Г) altissima

4. Виправте помилки у перекладі прикметників і утворіть вищий і найвищий ступені порівняння:

- Bonus, a, um – великий, а, е.
- Malus, a, um - хороший, а, е.
- Magnus, a, um - поганий, а, е.
- Multi, ae, a - малий, а, е.
- Parvus, a, um - чисельний, а, е.

5. Утворіть вищий та найвищий ступені порівняння прикметників:

- Formalis, e - формальний, а, е.
- Similis, e - схожий, а, е.
- Acer, tra, crum - гострий, а, е. .
- Gracilis, e - стрункий, а, е.
- Miser, era, erum - нещасний, а, е.

6. Завдання для самоконтролю

Тема: Місце латинської мови в системі індоєвропейських мов. Фонетика. Алфавіт. Правила вимови голосних. Диграфи і дифтонги. Вимова приголосних. Наголос. Правила читання

1. Прочитайте подані слова та поясніть правила вимови:

Arbiter, accusare, absolvēre, acer, actio, actor, adesse, , adulter, augeo, barbāras, bellum, benedictio, beneficium, bonitas, bonus, brevis, brevitas, caedes, caelum, calamitas, captivus, caput, caritas, castigatio, causa, centum, cetērus, chaos, charta, chronica, cito, civilis, civitas, clarus, collum, comitium, commercium, , constitutio, contraho, conventio, curriculum, cyclus, damnum, debitum, decimus, deesse, definitio, deinde, demittere, difficilis, dominus, donatio, dubius, duplex, dux, emere, exigentia, fortuitus, fides, famosus, fructus, gens, gracilis, graviter, habilis, homo, hostis, iam, impetus, iactare, immobilis, iucundus, iuvenis, labor, laedere, lapis, libertas, longus, lux, maior, malitas, merides, militaris, mittere, natio, nobilis, nomen, noxius, obesse, obligare, odium, oratio, passus, patior, patientia, periculum, poena, pontifex, praedicatio, praedium, producere, proximus, quadraginta, quaerere, quaestus, quindēcim, radix, recipere, repetere, repetundae, requirere, restitutio, sacer, saepe, sanitas, sapiens, scientia, specificatio, stipendium, supēri, supremus, suus, tabula, terminus, tradere, tertius, timidus, triginta, ubique, ulterior, ultimus, usitatus, usuarius, vacatio, velocitas, vestimentum, vitium, vultus, zephyrus, Zeuxis, zona.

2. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Barba crescit, caput nescit.
2. Carpe diem, memēto more!
3. Divide et impera!
4. Docendo discimus.
5. Errare humanum est.
6. Ibi victoria, ubi concordia.
7. Ignorantia non est argumentum.

Тема 2. Латинські запозичення у англійській, німецькій та французькій мовах. Іменник. Граматичні категорії іменників. Поділ іменників на відміни. Словникова форма іменників. I та II відміни іменників.

1. Визначте відміну іменників.

Lingua, ae f - мова; cantor, oris m - співак; adventus, us m - прибуття; laus, udis, f - схвалення; arbor, oris f - дерево; porticus, us f - галерея; stella, ae f - зірка, планета; materia, ae f - речовина; adiumentum, i n - посібник; fructus, us m - плід; amicus, i m - друг; materies, ei f - матерія; amica, ae f - подруга; cornu, us n - ріг; avis, is, f - птах; conditor, oris m - засновник; scientia, ae f - знання; concordia, ae f - згода; canticum, i n - пісня; ars, artis f - мистецтво.

2. Визначте число іменників у заданій відмінковій формі: а) sing; б) plur.:

Rosae (Nom.), vitam (Acc.), nautarum (Gen.), agricolae (Voc.), castris (Dat), scientia (Abl.), armas (Acc.), aquae (Dat), vitas (Acc.), orae (Dat.), copiae (Gen.), viae (Nom.), feminis (Abl.), insularum (Gen.), animis (Dat), patriam (Acc.), Persa (Nom.), iustitiarum (Gen.), statuas (Acc), tabulae (Voc).

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Primus inter pares.
2. Prior tempore, potior iure.
3. Qui tacet, consentit.
4. Qui quaerit, reperit.
5. Tabula rasa.
6. Vivere est cogitare.
7. Vivere est militare.

Тема: Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Прикметники I – II відміни. Займенник. Займенники особові, зворотний, присвійні.

1. Узгодьте іменник із прикметником та провідмінійте:

arbiter, tri m (суддя), Romanus, a, um (римський, а, е);
causa, ae f (справа), privatus, a, um (приватний, а, е);
debitum, i n (борг), rescuarius, a, um (грошовий, а, е);
lucrum, i n (вигода), magnus, a, um (великий);

2. Провідмінійте словосполучення:

is servus (цей раб);
ea persona (ця особа);
id bonum (це майно).

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Habent sua fata libelli.
2. De facto.
3. Respublica est res populi.
4. Aurora musis amica.
5. Historia est magistra vitae.
6. Per aspera ad astra.

Тема: Дієслово: загальна характеристика. Граматична будова латинської мови як флективно-синтетичної. Граматичні категорії дієслова. Основні словарні форми дієслова. Основи дієслова. Наказовий спосіб. Лексикографія дієслова.

1. Визначте дієвідміну поданих дієслів та знайдіть їхні значення у словнику:

Agere, approbare, cavere, citare, colere, consentire, consulere, convenire, credere, debere, defendere, derogare, dare, imperare, liberare, possidere, servire, vetare, vindicare.

2. Утворіть інфінітиви (активний та пасивний) від словникової форми та визначте основи поданих дієслів:

domo, domui, domitum, are — підкоряти;

occulto, avi,atum, are — приховувати;
promoveo, movi, motum, ere — зрушувати;
teneo, ui ntum, ere — тримати, утримувати;
emo,emi,emptum, ere — купувати;
mitto, misi missum, bre — посилати;
custodio, ivi, itum, ire — охороняти, захищати;
servio, ivi, itum, ire — служити, обслуговувати.

3. Перекладіть українською мовою дієслівні форми:

Consentiunt, clamat, creditor, nocemus, docet, audiunt, disputat, est, tenet, ponit, punimmi, errant, describi, existimas, vincis, dicitur, gaudes, laudatur, erant, tendltur, solvftur, erramus, accusas, liberamus, habent.

Тема 5. Praesens indicativi et passivi (Теперішній час дійсного способу активного і пасивного станів) Синтаксис простого речення (граматичний аналіз і переклад). Imperfectum et futurum I indicative et passive. (минулий та майбутній часи недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного станів).

1. Перекладіть українською мовою подані дієслівні форми:

Aedificabant, agebas, agitabŭtur, amabit, cenabant, complebat, datur, delebuntur, dignoscetur, erat, erŭmus, erunt, es, estis, expediar, explicantur, gaudebŭmus, habebant, habitabat, lugebantur, lustrabuntur, manebaris, portabant, protegebatis, protegemus, puniebas, sacrificabat, salutabant, sanabo, sciunt, sentient, sum, tacebis, tangentur, tractabŭtur.

2. Перекладіть латинською мовою подані дієслівні форми:

Вони закінчувались, тебе запитували, вас звільнять, вони боролися, він купуватиме, ми говоритимемо, він підкоряв, ми володіли, вони сиділи, я викликав свідків, ви подаватимете позов, їх відчували, вони були, ви будете, він позивається, ми повинні, їх передаватимуть, вони порушувались, вас захоплюватимуть, ти доводитимеш, ми відзначатимемо.

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Contra spem spero.
2. Est modus in rebus.
3. Specie formosa, mente odiosa.
4. Unus dies gradus est vitae.
5. Dies diem docet.
6. Est rerum omnium magister unus.

Тема 6. Nomen substantivum. III відміна іменників. Відмінкові закінчення приголосного типу. Відмінкові закінчення голосного типу. Прикметники III відміни.

2. Визначте основу та групу іменників третьої відміни:

actio, ōnis f — дія, позов
caput, capitis n — голова, розділ
civis, is m(f) — громадянин;
civitas, ātis f — суспільство, громада;
clavis, is f — ключ;
datio, ōnis f — надання
delātor, ōris m — обвинувач;
dux, ducis m — вождь, правитель, полководець;
emptor, oris m — покупець.

2. Визначте відмінкову форму поданих іменників, утворіть називний відмінок та зробіть переклад українською мовою:
Muliēri, legem, iura, iudīces, nationībus, regis, libertate, race, cives, labores, mercatores, plebis, nomīna.

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Nulla dies sine linea.
2. Verus amicus amore, more, ore, re cognoscitur.
3. Amici, diem perdidit.
4. Rem tene, verba sequentur.
5. Fides facit fidem.

Тема 7. Nomen substantivum. IV і V відміни іменників. Незмінні частини мови Прислівник Прийменники. Сполучник.

1. Узгодьте іменник із прикметником та провідмінійте утворене словосполучення:

domus, us f (дім), proprius, a, um (власний);
manus, us f (рука), dexter, tra, trum (правий);
contractus, us m (угода), lucrōsus, a, um (вигідний);
fructus, us f (плід), utilis, e (корисний);
dies, ei m (день), longus, a, um (довгий; тривалий);
dies, ei f (термін), diuturnus, a, um (тривалий);
res, rei, f (річ, справа), corporalis, e (тілесний, матеріальний);
spes, ei f (надія), ultimus, a, um (останній, крайній).

2. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Otium post negotium.
2. Scientia potential est.
3. Sine ira et studio.
4. Festina lente !
5. Clavus clavo pellitur.
6. Cogito, ergo sum.

Тема 8. Часи системи perfectum (активний стан) : Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active. Часи системи perfectum (пасивний стан). Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active

1. Провідмінійте в трьох часах доконого виду активного дієслова:

Domo, domui, domitum, domare
Vincio, vinxi, vinctum, vincere

2. Визначіть особу та число і перекладіть форми дієслів:

Veto, vetui, vetitum, are
Video, vidi, visum, ere
Lego, legi, lectum, ere
Munio, iui, itum, ire.

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Dies diem docet.
2. Est modus in rebus.
3. Manus manum lavat.
4. Nulla dies sine linea.
5. Status quo.
6. Usus magister optimus est.

Тема 9. Відкладні та напіввідкладні дієслова, неправильні дієслова. Поняття «відкладних» і «невідкладних» дієслів. Словникові форми відкладних дієслів. Часи недоконаного виду. Відмінювання відкладних дієслів. Неправильні дієслова.

1. Провідмінійте в усіх часах дійсного способу відкладне дієслово:

Orior, ortus sum, oriri
Audio, ausus sum, audere

2. Визначте граматичну форму відкладних дієслів і перекладіть українською мовою:

Arbitror, arbitrates sum, arbitrari
loquor, locutus sum, locui

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Aut vincera, aut mori.
2. Similis simili gaudet.
3. Poetae nascuntur, oratores fiunt.
4. Nemo in sua causa arbiter esse potest.
5. Non progredi est regredi.

Тема 10. Прикметник. Ступені порівняння прикметників. Описові ступені порівняння.

Синтетичний (суфіксальний) та аналітичний (описовий) способи утворення ступенів порівняння. Вищий ступінь порівняння (gradus comparatīvus). Найвищий ступінь порівняння (gradus superlatīvus).

1. Виправте помилки у перекладі прикметників і утворіть вищий і найвищий ступені порівняння:

Bonus, a, um – великий а, е.
Malus, a, um - хороший, а, е.
Magnus, a, um - поганий, а, е.
Multi, ae, a - малий, а, е.
Parvus, a, um - чисельний, а, е.

2. Утворіть вищий та найвищий ступені порівняння прикметників:

Formalis, e - формальний, а, е.
Similis, e - схожий, а, е.
Acer, cra, crum - гострий, а, е. .
Gracilis, e - стрункий, а, е.
Miser, era, erum - нещасний, а, е.

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Facta sunt verbis difficiliora.
2. Firmissima est inter pares amicitia.
3. Optimum medicamentum quies est.
4. Dictum factum.

Тема 11. Числівник. Утворення кількісних числівників. Утворення порядкових числівників. Відмінювання числівників.

Розряди числівників. Числівники кількісні (cardinalia) і порядкові (ordinalia). Утворення і відмінювання кількісних і порядкових числівників. Особливості числівників 1, 2, 3 і 1000.

1. Утворіть та провідмінійте словосполучення:

один суддя; два магістрати; три закони; дванадцять міст, сто постанов.

2. Напишіть на латинській мові кількісні і порядкові числівники:
41, 58, 179, 326, 732, 1985, 1614

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Conscientia – mille testes.
2. Primus inter pares.
3. Tertium non datur.
4. Tres faciunt collegium.
5. Unus dies gradus est vitae.

Тема 12. Неособові (іменні) форми дієслова. Синтетичні неособові форми дієслова. Аналітичні неособові форми дієслів. Особливості латинського синтаксису. Переклад оригінальних античних текстів з граматичним коментарем.

1. Утворіть усі неособові форми дієслів:

Video, vidi, visum, videre

Munio, munivi, munitum, munire

2. Зробіть граматичний аналіз та переклад речень:

1. Modus vivendi. 2. Puer paratus est ad legendum. 3. Lucundum est Amari, non minus amare. 4. Vivere est cogitare. 5. Liberi bene erudiri debent. 6. Laborare debemus.

3. Прочитайте, перекладіть та вивчіть сентенції

1. Littera scripta manet.
2. Post factum.
3. Post scriptum.
4. Sero venientibus ossa.
5. De gustibus non est disputandum.
6. Audiatur et altera pars!

7. Рекомендована література.

7.1. Основна

1. Бучко Г. Є. , Галаса О.І. Латинська мова: посібник для студентів гуманітарних спеціальностей .
/ Бучко Г.Є., Галаса О.І. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. – 158 с.
2. Литвинов В.Д. Латинська мова: елементарний курс / Литвинов В.Д. - К. Вид-во «КМАкадемія», 2020. – 95с.
3. Литвинов В.Д. Довідник з граматики латинської мови / Литвинов В.Д. - К. Вид-во «КМАкадемія», 2018. – 111с.
4. Оленич Р.М. Латинська мова / Р.М. Оленич. – Львів: Світ, 2019. – 336с.

7.2. Допоміжна

1. Сенів М.Г. Підручник з латинської мови для учнів гуманітарних коледжів, ліцеїв, гімназій / Сенів М.Г., Скорина Л.П., Постова Н.С. – К. : СІНТО, 2018. – 272 с.
2. Литвинов В.Д. 500 крилатих висловів. Тексти. Латинсько-український словник / Литвинов В.Д., Скорина Л.П. – К. : Індоевропа, 2019. – 321 с.
3. Федак Н.І. Латинська мова: навчальний посібник для студентів університетів, учнів ліцеїв, коледжів, гімназій / Федак Н.І. – Черкаси, 2021. – 87с.

4. Яковенко Н.М. Латинська мова / Яковенко Н.М., Трипуз В.М. – К. : Вища школа, 2018. – 360 с.

7.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Латинський портал - URL: <http://linguaeterna.com>.
2. Латинські крилаті вислови - URL: <http://www.pinax.com.ua/krylati-vyslovy/latina/>
3. Латинсько-український словник - URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/290/20.pdf>
4. Буренко, Д.Ю. та Жукова, Д.С. та Апоненко, І.М. (2018) *Латинська мова в заклинаннях (на матеріалі збірки книг Дж. Роулінг "Гаррі Поттер")*. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Дніпро, 2018. С. 132-135. - URL: <https://repo.dma.dp.ua/3972/>
5. Ars studendi terminologiae medicinalis: лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології : Матеріали III Всеукр. студентськ. наук.-практ. онлайн-конф., м. Харків, 14 травня 2020 р. / ред. кол.: :Н. В. Дерев'янченко та ін. Харків: ХНМУ, 2020. 72 с. - URL: https://repo.dma.dp.ua/6613/1/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-Ars-studenti-2020%20_%20%D0%A1.%2044-47.pdf

7.4. Міжнародні видання

1. Virginia Evans. Latin Writing // Teacher's Book.– Express Publishing, 2019. – 110 p.
2. Mnemosyne. A Journal of Classical Studies - Brill , 2023 – URL: <https://brill.com/view/journals/mnem/mnem-overview.xml>
3. Accent Language Center – Центр іноземних мов для компаній. Значення латині в сучасній науці. – URL: <https://accent-center.ru/ru/articles/znachenielatyni-v-sovremennoj-nauke.html>
4. Robin J. Watt. A Note on the Two “New Zealands”. MapForum.Com. Specialist Antique Map Magazine. URL: <http://www.mapforum.com/09/9nz.htm>